

Γεωπολιτική και αναρχικά κινήματα

1. ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΗ

«Η ιστορία, όπως έχει καταγραφεί ως τώρα, αποτελεί εξ ολοκλήρου περιγραφή των τρόπων και των μέσων με τα οποία προωθήθηκαν, κατοχυρώθηκαν και διατηρήθηκαν η θεοκρατία, ο μιλιταρισμός, η απολυταρχία και αργότερα η επικυριαρχία των πλουσιότερων τάξεων. Οι αγώνες μεταξύ των δυνάμεων αυτών στην πραγματικότητα αποτελούν την ουσία της ιστορίας [...] Από την άλλη πλευρά, παραβλέπεται ο παράγοντας "αλληλοβοήθεια": οι συγγραφείς αυτής και της προηγούμενης γενιάς απλώς τον αρνήθηκαν ή τον διακωμώδησαν» (Κροπότκιν "Αλληλοβοήθεια", σελ. 241).

Η γεωπολιτική είναι η επιστήμη που εξετάζει, την αλληλεξάρτηση μεταξύ φύσης (γεωγραφικού χώρου) και των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων και κατά συνέπεια μελετά την πολιτισμική και κοινωνική σχέση του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον. Η γεωπολιτική όμως όπως θα δούμε στη συνέχεια περιληπτικά περιορίστηκε στη μελέτη της αλληλεξάρτησης κράτους και χώρου (ενώ επιρροή στη διαμόρφωση του χώρου έχουν βέβαια και οι απλοί άνθρωποι και όχι μόνο τα κράτη και οι γενικότεροι εξουσιαστικοί μηχανισμοί) καθώς η κοινωνία ταυτίστηκε γενικά από τους ακαδημαϊκούς (κοινωνιολόγους, γεωγράφους, ανθρωπολόγους κλπ) με το κράτος παρά τις αντίθετες απόψεις αρκετών ακαδημαϊκών (βλέπε το κλασικό ανθρωπολογικό έργο «ΚΡΑΤΟΣ ENANTIA ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ» του Πιερ Κλάστρ).

Έτσι καθώς τον τελευταίο αιώνα κυρίαρχη πολιτική οργάνωση υπήρξε το κράτος (κομμουνιστικό ή καπιταλιστικό), η επιστήμη της γεωπολιτικής έβαλε στο μικροσκόπιο τα κράτη και τη σχέση τους με τον χώρο. Τι γίνεται όμως με τους χώρους που δεν κυριαρχήθηκαν από το αστικό ή το κομμουνιστικό κράτος; Τις αυτόνομες περιοχές που για κάποιο χρονικό διάστημα μπόρεσαν και υπήρξαν στη βάση της αυτοδιάθεσης, της άμεσης δημοκρατία, της αναρχίας ή ακόμα και του λαϊκού καπιταλισμού; Τι γίνεται με τη σχέση αυτών των πολιτικών, βραχύχρονων έστω, υπάρξεων και του γεωγραφικού χώρου; Η σχέση αυτή έχει μελετηθεί από τους ακαδημαϊκούς γεωγράφους;

Η απάντηση σε γενικές γραμμές είναι όχι. Και ο λόγος απλός. Η γεωπολιτική όπως και η χαρτογραφία εξυπηρετούν σαν επιστήμες την εκάστοτε κυρίαρχη πολιτική ιδεολογία. Διαβάζοντας τα έργα των σύγχρονων αναλυτών της γεωπολιτικής, διαπιστώνει κανείς εύκολα την πεποίθηση αυτών των αναλυτών ότι μόνο τα κράτη και οι πολυεθνικές διαμορφώνουν τον χώρο στον οποίο ζούμε. Φανταστείτε όμως ένα χάρτη που να δείχνει **πάνω** την Αφρική... και μία γεωπολιτική που μελετά τους αγώνες των **κάτω** και τη συμβολή τους στη διαμόρφωση του σύγχρονου

χώρου. Πιστεύω ότι η ανάλυση του χώρου και της αλληλεξάρτησης του με την κοινωνική πραγματικότητα είναι ουσιώδης για την κατανόηση (και γιατί όχι και την αλλαγή) του κοινωνικού **status**. Η γεωπολιτική πρέπει να πάψει να μελετά αποκλειστικά τις αποφάσεις των εκάστοτε ελίτ. Δύσκολο εγχείρημα βέβαια αλλά ας αναλογιστούμε την ανατροπή που φέρνει στην πολιτική γεωγραφία ο γεωγράφος Κροπότκιν και ο Ρεκλυ τον 19ο αιώνα. Ο κόσμος της επιστήμης δε θα είναι ποτέ ο ίδιος. Σωστά ο Ζιν είπε για την ιστορία ότι η σωστή γνώση της είναι απαραίτητη για μια μελλοντική επανάσταση. Το ίδιο μπορούμε να πούμε για την άλλη μεγάλη επιστήμη των ανθρώπινων δραστηριοτήτων την γεωγραφία.

Ας πάρουμε όμως τα πράγματα από την αρχή. Ο όρος Γεωπολιτική (http://neakentrodexia.blogspot.com/2010/01/blog-post_10.html) σαν επιστημονικός όρος εφαρμόστηκε από τον Σουηδό καθηγητή **Rudolf Kjellénto** το 1899. Ως επιστήμη όμως, η γεωπολιτική δημιουργήθηκε στις αρχές του 20ου αιώνα στην κεντρική Ευρώπη. Η γεωπολιτική στη διάρκεια του μεσοπολέμου αποτελεί εργαλείο της Στρατηγικής με κεντρικό σημείο την εθνική ισχύ . Κυρίαρχο σκεπτικό είναι ότι κράτη που είναι ισχυρότερα σε μεγαλύτερες αποστάσεις, αποτελούν τα κυρίαρχα κράτη σε κάθε ιστορική περίοδο. Η γεωπολιτική ως όργανο σχεδίασης κρατικής επιβολής στον χώρο σύμφωνα με τον Μάζη προϋποθέτει τη σχεδίαση σε διάφορους τομείς, όπως πχ της στρατιωτικής ισχύος ,της γεωστρατηγικής, της οικονομίας, της δημογραφίας κτλ. Αναφορά πρέπει να γίνει σε αυτό το σημείο στον άνθρωπο που ταύτισε την γεωπολιτική με τον ολοκληρωτισμό **Karl Haushofer** και τη Γερμανική σχολή. Οι απόψεις του **Karl Haushofer** βρήκαν μεγάλη ανταπόκριση στη Ναζιστική ηγεσία και οι ιδέες του χρησιμοποιήθηκαν για να δικαιολογήσουν την γερμανική επεκτατικότητα. Κεντρικό σημείο στην κοσμοθεωρία της ναζιστικής γεωπολιτικής είναι η πολιτισμική διαίρεση της υδρογείου. Κάθε έθνος με βάση την πολιτισμική ανωτερότητα πρέπει να διεκδικεί περισσότερο χώρο από τους κατώτερους πολιτισμικά και φυλετικά λαούς (έννοια του ζωτικού χώρου).

Πριν όμως τους ναζιστές γεωγράφους έχουμε τον πρωτοπόρο κρατιστή γεωγράφο **Friedrich Ratzel** (1844 – 1904), ο οποίος ανέπτυξε την έννοια της «Πολιτικής Γεωγραφίας/**Politische Geographie**». Συμφώνως λοιπόν προς τον **Ratzel** η Γεωπολιτική είναι «Η Γεωγραφία στην Υπηρεσία της Πολιτικής του Κράτους». Βλέπουμε λοιπόν ότι σύμφωνα με τον **Ratzel** την διαμόρφωση του γεωγραφικού χώρου έχει αναλάβει αποκλειστικά το αστικό κράτος (βέβαια το πόσο έξω θα πέσει θα φανεί με την μπολσεβίκικη επανάσταση που θα οδηγήσει στη Σοβιετική ένωση...).

Πάντως ο **Ratzel**(http://neakentrodexia.blogspot.com/2010/01/blog-post_10.html) ξέφυγε από τα στεγανά των γεωγράφων της εποχής και δημιούργησε μια γεωγραφία με ξεχωριστή θέση στην «χωρική τεχνολογία» που θα αποτελούσε πολύτιμο εργαλείο ανάλυσης στα χέρια πολιτικών, στρατιωτικών και διπλωματών. Με άλλα λόγια ο χώρος δεν

διαμορφώνεται μόνο από τους ανθρώπους αλλά διαμορφώνει εξίσου τις ανθρώπινες δραστηριότητες.

Οπότε η γνώση του είναι απαραίτητη για το σχεδιασμό της μακροπολιτικής (http://neakentrodexia.blogspot.com/2010/01/blog-post_10.html): «Το κράτος πρέπει να ζήσει από το έδαφος. Μπορεί να βασιστεί μόνο σε εκείνα τα πλεονεκτήματα, επί των οποίων ασκεί εδαφική κυριαρχία. Η Πολιτική Επιστήμη διατυπώνει την ίδια άποψη κάπως πιο άχρωμα όταν αναφέρει: Η περιοχή (**Gebiet**) ανήκει στη φύση του κράτους. χαρακτηρίζει την κυριαρχία ως το εδαφικό δίκαιο (**Justeritoriale**) και διατυπώνει τον κανόνα, ότι οι εδαφικές αλλαγές μπορούν να συντελεστούν μόνο μέσω νόμων. Η ζωή των λαών μας διδάσκει να αναγνωρίζουμε πολύ στενότερες σχέσεις: βλέπουμε στην ιστορική πορεία όλες τις πολιτικές δυνάμεις να κυριαρχούν επί του εδάφους, δημιουργώντας έτσι κράτη. Λαό ονομάζω συνεπώς ένα πολιτικά συνδεδεμένο σύνολο, ομάδων και ατόμων, που δεν έχουν κατ' ανάγκη ούτε φυλετική ούτε γλωσσική συγγένεια, αλλά συνδέονται οπωσδήποτε χωρικά μέσω του κοινού τους εδάφους. Κοινωνικές τάξεις και κοινωνίες, το εμπόριο και η θρησκεία αντλούν από αυτήν την πηγή πολιτική εξουσία και διάρκεια, δημιουργώντας με τη σειρά τους κράτη. Κατά τον τρέχοντα αιώνα συνωστίζονται σ' αυτή τη διαδικασία και οι εθνικές ιδέες. Πολλοί χρησιμοποιούν τον όρο εθνική πολιτική, αντί του όρου εδαφική, μιλώντας για την άσκηση πολιτικής, κατανοώντας την αξία του εδάφους. Η διατύπωση: Οι Γερμανοί ένοιωσαν την ανάγκη να δημιουργήσουν μία πολιτική μορφή για το σύνολό τους, αποκτάει στην Πολιτική Γεωγραφία την έννοια ότι: επιδίωξαν εδαφική συνάθροιση (**Zusammenschließung**) και οροθέτηση (**Abgrenzung**), προκειμένου να τοποθετήσουν την ύπαρξή τους σε κατά το δυνατόν σίγουρο και ευρύ, δικό τους έδαφος» (**Ratzel**).

Όσο αφορά την Αγγλοσαξονική Γεωγραφική Σχολή της Γεωπολιτικής, που σύμφωνα με τον Μάτζη (http://neakentrodexia.blogspot.com/2010/01/blog-post_10.html) επηρεάστηκε βαθύτατα από την Γερμανική Γεωγραφική Σχολή σκέψης, ιδρυτής της υπήρξε ο επίσης Γεωγράφος **Sir Halford Mackinder**. Οι αγγλοσάξονες θέτουν τη Γεωγραφία στο επίκεντρο της διαδικασίας διαχρονικής διαμόρφωσης των διεθνών σχέσεων. Ένας αγγλοσάξονας ο **Saul Cohen** έγραφε ότι: «Η πεμππουσία της Γεωπολιτικής είναι η μελέτη της υφισταμένης σχέσεως μεταξύ της διεθνούς πολιτικής της ισχύος και των αντιστοιχών γεωγραφικών χαρακτηριστικών, κυρίως δε αυτών των γεωγραφικών χαρακτηριστικών επί των οποίων αναπτύσσονται οι πηγές της ισχύος». Ο **Robert Harkavy**: θεωρεί ότι: «Η Γεωπολιτική είναι η χαρτογραφική αναπαράσταση των σχέσεων μεταξύ των κυρίων αντιπθεμένων δυνάμεων». Συμφώνως προς τον **Ladis Kristof**: «Ο σύγχρονος θεωρητικός της Γεωπολιτικής δεν επισκοπεί το γεωγραφικό χάρτη της Γης για να διακρίνει τι μας υπαγορεύει η φύση να κάνουμε, αλλά τι μας συμβουλεύει η φύση να κάνουμε με δεδομένες τις προτιμήσεις μας» (http://neakentrodexia.blogspot.com/2010/01/blog-post_10.html).

Όσο για τη γαλλική Γεωγραφική Σχολή της Γεωπολιτικής επικρατούν οι ίδιες αντιλήψεις με παραπάνω. Δεν είναι σύμπτωση βέβαια ότι την γεωπολιτική σαν επιστήμη την ανάπτυξαν αποικιακές δυνάμεις ή και ολοκληρωτικά καθεστώτα. Μην ξεχνάμε όμως ότι και η ανθρωπολογία-εθνολογία (που στις μέρες μας έχει ταυτιστεί με τον μαρξισμό) αναπτύχθηκαν αρχές του 19ου αι. πάλι υπό την πίεση της αποικιοκρατίας και την αναγκαιότητα μελέτης και κατανόησης των υπόδουλων τριτοκοσμικών πληθυσμών ...ώστε η γνώση των άγνωστων αυτών κοινωνιών να βοηθήσει στον πιο γρήγορο εκπολιτισμό και υποταγή τους.

Βλέπουμε λοιπόν ότι η γεωπολιτική σαν επιστήμη δίνει προτεραιότητα στα κράτη. Οι λαϊκοί αγώνες έρχονται σε δεύτεροι μοίρα. Που θα ήταν όμως ο κόσμος χωρίς τον Ζαπάτα και τους μάρτυρες του Σικάγου; Σύμφωνα με τις παραπάνω σχολές γεωπολιτικής το μόνο κοινωνικό μόρφωμα που μπορεί να επηρεάσει τον χώρο και να επηρεαστεί από αυτόν είναι το κράτος. Τι γίνεται όμως με τα κινήματα βάσης, τους συνδικαλιστές, τα ους αντάρτες πόλεων αλλά και τα αντάρτικα στον τρίτο κόσμο; Η επανάσταση γενικά επηρεάζει τον χώρο όπως και επηρεάζεται από αυτόν. Το Παρίσι απόκτησε αυτό το κέντρο μετά την παρισινή κομούνα. Ο λόγος προφανές. Οι επαναστάτες δεν πρέπει να ξεφεύγουν στα στενά πρέπει να κυκλώνονται από το στρατό. Τέτοια παραδείγματα είναι άπειρα. Ο χώρος διαμορφώνεται και διαμορφώνει αλληλένδετα και την επανάσταση μέσα από το πέρασμα των αιώνων. Με αυτό δεν αμφισβητούμε ότι κυρίαρχη μορφή παραγωγής του χώρου είναι το κράτος. Είναι όμως το μόνο;

Ας επιστρέψουμε όμως στον Κροπότκιν: "Η ιστορία, όπως έχει καταγραφεί ως τώρα, αποτελεί εξ ολοκλήρου περιγραφή των τρόπων και των μέσων με τα οποία προωθήθηκαν, κατοχυρώθηκαν και διατηρήθηκαν η θεοκρατία, ο μιλιταρισμός, η απολυταρχία και αργότερα η επικυριαρχία των πλουσιότερων τάξεων..." . Εκείνη την εποχή οι πολιτικοί επιστήμονες προσπαθούσαν να κατανοήσουν την ιστορία και την κοινωνία μέσω της μελέτης του κράτους. Ο Κροπότκιν μελετά αντίθετα την πορεία της κοινωνίας ξεχωριστά και σε αντίθεση με το κράτος. Προτεραιότητα δίνει στις κοινότητες του μεσαίωνα και στο πως αυτές στο πέρασμα του χρόνου υποτάχθηκαν στα κράτη και τους βασιλιάδες. Με το ίδιο σκεπτικό η γεωπολιτική μπορεί να μελετηθεί ανάποδα. Ας δούμε πως τα κινήματα βάσης, ο αναρχισμός, η αυτονομία κλπ επηρέασαν τον χώρο και επηρεάστηκαν από αυτόν. Με άλλα λόγια ας γυρίσουμε τον χάρτη ανάποδα όπως έκαναν στη δεκαετία του 60 οι καταστασιακοί (βλέπε ψυχογεωγραφία) αλλά και ο Λεφέβρ στην ανάλυση του πως η εξουσία μέσω της πολεοδομίας προσπαθεί να ελέγξει τις μάζες.

Το 1910 ο Ζαπάτα λοιπόν ξεκινά την εκπληκτική του επαναστατική πορεία στο Μεξικό. Η διακήρυξη του έχει επηρεαστεί από τον Μεξικό **αναρχικό Μαρόν** και τον ρώσο **γεωγράφο Κροπότκιν**. Ο Ζαπάτα με το

στρατό του πετυχαίνει σαρωτικές νίκες όμως θα πεθάνει από προδοσία το 1919. Το κίνημα του γεωπολιτικά δε θα επιβιώσει. Η κληρονομιά του όμως τεράστια. Βλέπουμε σήμερα το κίνημα των Ζαπατίστας στην περιοχή των Τσιάπας όπου έχει εγκαθιδρύσει μια αυτόνομη ζώνη με κυρίαρχη ιδεολογία την άμεση δημοκρατία, μία άμεση δημοκρατία βασισμένη σε συγκερασμό αναρχικών και αυτόνομων μαρξιστικών απόψεων. Έτσι λοιπόν το 1983 ιδρύεται ο EZLN (Ζαπατιστικός Εθνικοαπελευθερωτικός Στρατός) και το 1994 έχουμε την Πρώτη Διακήρυξη της Ζούγκλα Λακαντόνα. Ο EZLN παίρνει τα όπλα διεκδικώντας εκπαίδευση, υγεία, γη, εργασία, ανεξαρτησία, δικαιοσύνη, ελευθερία, δημοκρατία συνδυάζοντας τον Μαρξισμό με τον αναρχισμό. Καταλαμβάνει 7 πόλεις-διοικητικά κέντρα στην Τσιάπας. Το 1995 ο πρόεδρος Ερνέστο Σεδίγιο εξαπολύει στρατιωτική επίθεση στον EZLN. Η χώρα στα πρόθυρα πολέμου. Υπογράφονται οι συμφωνίες του Σαν Μιγκέλ και ξεκινούν οι διάλογοι του Σαν Αντρές. Ο EZLN καλεί σε Εθνική Διαβούλευση για την Ειρήνη και τη Δημοκρατία. Συμμετέχουν 1.088.000 πολίτες από το Μεξικό και 100.000 ξένοι από 50 χώρες. Το 1998 ο ομοσπονδιακός στρατός, μετά από έναν χρόνο σκληρής καταστολής, επιτίθεται βίαια στους Αυτόνομους Ζαπατιστικούς Δήμους. Ο δήμος Ρικάρδο Φλόρες Μαγόν διαλύεται. Πάραυτα το 2003 εδραιώνεται η Ζαπατιστική αυτονομία. Το 2006 ο υποδιοικητής Μάρκος, ως «Απεσταλμένος Μηδέν» ξεκινάει πολύμηνη περιοδεία στη χώρα (η περιοδεία διακόπτεται για μήνες από τα γεγονότα στο Ατένκο και την εξέγερση στην Οαχάκα που έχει έντονα αναρχικά στοιχεία). Οι Ζαπατίστας συνεχίζουν τον αγώνα τους μέχρι σήμερα παρά τις δυσκολίες και τις αντιξοότητες.

Βλέπουμε λοιπόν ότι την γεωπολιτική δε την ασκεί μόνο το κράτος με τις εξωτερικές σχέσεις του αλλά και τα επαναστατικά κινήματα με την δυναμική τους δράση. Αν ο ορισμός του Robert Harkavy είναι σωστός **«Η Γεωπολιτική είναι η χαρτογραφική αναπαράσταση των σχέσεων μεταξύ των κυρίων αντιτιθεμένων δυνάμεων»** βλέπουμε την εφαρμογή του στο Μεξικό όπου αντιτιθέμενες δυνάμεις είναι τα δυναμικά αυτόνομα κινήματα από τη μία και το αστικό κράτος από την άλλη.

Ένα άλλα ιστορικό παράδειγμα αναρχικού κινήματος με τεράστια γεωπολιτική επιρροή και ουσιαστικά παντελώς αγνοημένη από την κυρίαρχη ιστοριογραφία (μαρξιστική και αστική) αποτελεί το κίνημα του Νεστωρ Μάχνο. Κατά την Αυστρογερμανική εισβολή του 1918 ο στρατός κατοχής άρχισε να λεηλατεί την ύπαιθρο. Ο Μάχνο οργάνωσε μια ένοπλη αντίσταση και παρενοχλούσε τις δυνάμεις κατοχής. Μετά από σκληρές και νικηφόρες μάχες στον Μάχνο δόθηκε ο τίτλος Μπάτκο (πατέρας) από τους στρατιώτες του (Μπιελάς και Μπιελάς, 2008). Όταν οι στρατιωτικές επιχειρήσεις των Γερμανών κατέρρευσαν το Νοέμβρη, η Ουκρανία έγινε πεδίο μάχης του εμφυλίου. Από τη μία ο στρατός των Λευκών επεδίωκε να επιβάλει δικτατορία από την άλλη οι Αναρχικοί αγωνίζονται για την επιβολή των ελεύθερων σοβιέτ. Οι Μαχνοβικοί επέδειξαν εξαιρετικές

τακτικές ανταρτοπόλεμου. Αργότερα, βρέθηκαν σε μεγαλύτερες μάχες. Ο στρατός του Μάχνο μάλιστα στην ακμή του αποτελούνταν από δεκάδες χιλιάδες και βιάδιζε κάτω από τα λάβαρα «Ελευθερία ή θάνατος» και «Η γη στους αγρότες, τα εργοστάσια στους εργάτες». Ο Μάχνο συμμετείχε με τους Μπολσεβίκους (Μπιελάς και Μπιελάς, 2008) ενάντια στις δυνάμεις της αντίδρασης, αλλά αυτές οι συμμαχίες επανειλημμένα κατέρρεαν. Τελικά, ο Κόκκινος Στρατός νίκησε τον αναρχικό στρατιωτικό σώμα και ο Μάχνο με άλλους αναρχικούς έφυγε στην εξορία. Να ξεκαθαρίσουμε εδώ ότι ο Μάχνο για κάποιο διάστημα έλεγχε και πόλεις εκτός από ύπαιθρο όπου προσπάθησε να εφαρμόσει αναρχικές κοινωνικές πρακτικές όπως η **κολεκτιβοποίηση**. Με άλλα λόγια αναπτύχθηκε ένας αναρχικός μικρόκοσμος με επιτυχία σχετική (δεν είναι λίγοι αυτοί που καταδικάζουν το μαχνοβίτικο κίνημα σαν αποτυχημένο, βλέπε http://www.marxist.com/History-old/russia_peasants.htm).

Η ήττα του μαχνοβίτικου κινήματος οδήγησε όμως αυτή την προσπάθεια στη λήθη (Μπιελάς και Μπιελάς, 2008). Η συνεισφορά του Μάχνο όμως στην γεωπολιτική διαμόρφωση της μεταεμφυλιακής Ουκρανίας όπως και να έχει είναι μεγάλη κάτι που έχει αρχίσει τα τελευταία χρόνια να αναγνωρίζεται και από τους ιστορικούς. Χωρίς τον Μάχνο ίσως η Ουκρανία να μην σοβιετοποιούνταν ποτέ καθώς η στρατός του ουσιαστικά συνέτριψε πρώτα τον γερμανικό στρατό κατοχής και μετά τους λευκούς αντεπαναστάτες.

Το πιο γνωστό όμως παράδειγμα αναρχικής δράσης που διαμόρφωσε ξεκάθαρα το γεωπολιτικό τοπίο της εποχής δεν είναι άλλο από τη συμμετοχή των αναρχικών στον ισπανικό εμφύλιο. Πιο συνοπτικά λίγα πράγματα για την ιστορία της CNT-FAI είναι απαραίτητα. Στο πρώτο της συνέδριο το 1911 η CNT υιοθέτησε τον ελευθεριακό κομμουνισμό και κύριο όπλο την γενική απεργία.

Τα πιο μαχητικά της μέλη ίδρυσαν στην Βαλένθια την FAI (Federacion Anarquista Iberica – Αναρχική Ομοσπονδία Ιβηρικής). Μετά την πτώση της δικτατορίας το 1930 συχνά οι απεργίες που διοργάνωνε κατέληγαν σε αιματηρές συγκρούσεις με την αστυνομία και τον στρατό, με αποκορύφωμα την εξέγερση στις Αστούριες το 1934.

Στις εκλογές του 1936 κάλεσε τα μέλη της σε αποχή και να μην στηρίξουν το Λαϊκό Μέτωπο, το οποίο συγκρότησαν το Σοσιαλιστικό Κόμμα και το Κομμουνιστικό Κόμμα. Ο Άγγλος ιστορικός Χιού Τόμας στο έργο του «Η ιστορία του Ισπανικού Εμφυλίου Πολέμου» παραδέχεται ότι την υποστήριζαν περισσότεροι από 2 εκατομμύρια εργάτες.

Ο ρόλος της CNT-FAI στον ισπανικό εμφύλιο (1936-1939) ήταν ουσιώδης. Η πολιτοφυλακή της υπό της καθοδήγηση του Μπουεναβεντούρα Ντουρρουτι κατέστειλε μέσα σε μια μέρα το φασιστικό πραξικόπημα που εκδηλώθηκε στη Βαρκελώνη στις 19 Ιουλίου του 1936. Οι νίκες της «Ταξιαρχίας Ντουρρουτι» στο μέτωπο της Αραγονίας οδήγησαν στην

εγκαθίδρυση αναρχικών κολεκτίβων στην Καταλονία και στην Αραγονία. Ο αναρχισμός για δεύτερη φορά, μετά το πείραμα του Μάχνο στην Ουκρανία, εφαρμοζόταν στην πράξη. Ο θάνατος, όμως, του Ντουρρούτι, αλλά και η αντεπανάσταση των σταλινικών τον Ιούλιο του 1937 οδήγησαν τους αναρχικούς στην ήττα. Πάντως αναρχικές κολεκτίβες, λειτούργησαν μέχρι το τέλος του εμφυλίου και χιλιάδες αναρχικοί πολέμησαν στις γραμμές του δημοκρατικού στρατού.

Μετά τη νίκη του Φράνκο το 1939 η αντίσταση στο φασισμό (<http://anarchyarchives.blogspot.com/2009/09/cnt-confederacion-nacional-del-trabajo.html>) συνεχίστηκε με σαμποτάζ και ένοπλες συγκρούσεις. Μέχρι το 1960 που έλαβε τέλος το αντάρτικο των γκουερίλλας έγιναν 1.866 μάχες με τις δυνάμεις ασφαλείας, 535 σαμποτάζ, σκοτώθηκαν 2.173 μαχητές, 420 δηλώθηκαν αγνοούμενοι και 19.340 αντιστασιακοί φυλακίστηκαν. Η απώλειες του φρανκικού καθεστώτος ήταν 307 νεκροί και 372 αγνοούμενοι. Περιβόητοι αναρχικοί ήταν ο Φραντσίσκο Σαμπατέρ Λιόπαρτ (γνωστός ως Τσικό Σαμαπατέ) και ο Χοσέ Λουΐς Φασέριας (<http://anarchyarchives.blogspot.com/2009/09/cnt-confederacion-nacional-del-trabajo.html>) οι οποίοι και σκοτώθηκαν το 1960. Το βαρύ κόστος του αίματος και οι χιλιάδες συλλήψεις αγωνιστών στην Ισπανία οδήγησαν την CNT να εγκαταλείψει την ένοπλο δράση. Πάραυτα μαζί με την ETA υπήρξαν ουσιαστικά οι μόνες οργανώσεις που αντιστάθηκαν στον Φράνκο.

Πάντως η επιρροή της CNT-FAI στην εδραίωση του δημοκρατικού αντιφασιστικού μετώπου είναι γεγονός αναμφισβήτητο άσχετα αν η τελική κατάληξη ήταν η νίκη των Φρανκιστών. Όσο αφορά την επιρροή των παραπάνω κινημάτων στη διαμόρφωση του αστικού χώρου να τονίσω ότι λόγω της βραχυβιότητας τους, δεν επηρέασαν το αστικό τοπίο σε δημιουργικό επίπεδο (με κτίσιμο κτιρίων όπως έκαναν οι μπολσεβίκοι μετά τη νίκη τους ακολουθώντας το ρεύμα του κυβοφουτουρισμού αρχικά και κατόπιν του σοβιετικού ρεαλισμού στην αρχιτεκτονική). Αντίθετα επηρέασαν "αρνητικά" το αστικό τοπίο με την καταστροφή των αστικών κτιρίων-συμβόλων όπως οι εκκλησίες και οι τράπεζες κάτι άλλωστε που γίνεται σχεδόν από όλους τους επαναστάτες διαχρονικά από τα αρχαία χρόνια.

Η συνεισφορά λοιπόν των αναρχικών κινημάτων στον πόλεμο ενάντια στον καπιταλισμό αλλά και τα φασιστικά καθεστώτα είναι αναμφισβήτητη. Πάραυτα στην Ισπανία οι φασίστες κέρδισαν. Το ίδιο μπορεί να λεχθεί για το κίνημα της μαχνοβίτσας που ηττήθηκε από τους τελικούς του πολέμιους, τους μπολσεβίκους. Πάραυτα υπήρξαν κινήματα με τεράστια επιρροή για αρκετά χρόνια σε γεωπολιτικό επίπεδο τόσο εθνικό όσο και παγκόσμιο. Επίσης τελειώνοντας την αναφορά στη γεωπολιτική επιρροή του αναρχισμού ξεκαθαρίζουμε ότι η επιρροή του δεν πρέπει να μετράται με γνώμονα αποκλειστικά τη νίκη ή την ήττα. Η ήττα του σε πολιτικό και στρατιωτικό επίπεδο υπήρξε γεγονός. Από την

άλλη δεν πρέπει να μετρούνται τα γεγονότα αποκλειστικά έτσι (Τζολ, 1975). Το κλασσικό παράδειγμα είναι ο Ζαπάτα που η ήττα του δε σήμαινε και πολλά ιδιαίτερα αν αναλογιστούμε τους επίγονους του. Ας αναλογιστούμε τους Ζαπατίστα στο σήμερα. Έδειξαν λοιπόν αυτά τα κινήματα, σε περιορισμένο χρονικό έστω διάστημα, ότι ένα διαφορετικό μάχιμο μοντέλο οργάνωσης της κοινωνίας μπορεί να υπάρξει και αυτό είναι κάτι που μπορεί να έχει μιμητές στο μέλλον. Αντίθετα άλλα ανταγωνιστικά μοντέλα του αναρχισμού που κυριάρχησαν γεωπολιτικά σε ολοκληρωτικό επίπεδο κάποτε (βλέπε ναζισμός, φασισμός, σταλινισμός) έχουν περάσει στη λήθη και την καταδίκη.

2. ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Όσο αφορά την ιστορία των πολεμικών συγκρούσεων τα αναρχικά κινήματα παίζανε σημαντικό ρόλο στις αρχές του 20ου αιώνα μέχρι και την έκρηξη του 2ου παγκοσμίου πολέμου. Μάλιστα οι νίκες του Νέστωρ Μάχνο τον έχουν κάνει αποδεκτό ως στρατηγό ακόμα και από αναλυτές και στρατιωτικά περιοδικά που κινούνται βέβαια σε διαφορετικό πολιτικό πεδίο (βλέπε περιοδικά στρατιωτική ιστορία, στρατηγική κλπ).

Ο Μαχνοβίτικος στρατός λοιπόν δεν είχε καμία στρατιωτική ήττα εκτός από αυτή που υπέστη από τον Τρότσκι λόγω της άριστης γνώσης των μεθόδων του ανταρτοπόλεμου που οι μαχνοβίτες είχαν. Οι Μαχνοβίτες φροντίζουν πάντα να έχουν διέξοδο διαφυγής όταν εμπλέκονται σε κάποια μάχη –κλασσική μέθοδος των ανταρτών από τα αρχαία χρόνια. Επίσης, οι αντάρτες είχαν καλή σχέση με τον ντόπιο πληθυσμό (τουλάχιστον αρχικά) και δεν έχουν ανάγκη ανεφοδιασμού σε αντίθεση με τους εχθρούς τους. Οι Μαχνοβίτες σημείωσαν νίκες επειδή βρίσκονταν στην έδρα τους και επέλεγαν πάντα εκείνοι τη στιγμή της μάχης.

Η συμμετοχή των οπλιτών στις αποφάσεις, τακτικής και στρατηγικής, αντί να παρουσιάσει τα μειονεκτήματα απειθαρχίας είχε αρχικά επιτυχία. Η μεγάλη συνεισφορά του Μάχνο σε τακτικό επίπεδο (Τζολ, 1975) είχε να κάνει ότι σε πολλές μάχες επιτίθονταν στους εχθρούς του με το ιππικό, υποχωρούσε και ξαφνικά αντεπιτιθόνταν (παραπλανητική υποχώρηση, μέθοδος των αρχαίων Πάρθων που έτσι συνέτριψαν τους Ρωμαίους). Επίσης χρησιμοποιούσε άγνωστες ως τότε μεθόδους όπως **αγροτικά άρματα εξοπλισμένα με πολυβόλα**, αυτοσχέδιους εμπρηστικούς μηχανισμούς με άχυρο κλπ. Το κυριότερο όμως όπλο του Μαχνοβίτικου στρατού ήταν το στοιχείο του αιφνιδιασμού από περιοχές που ήταν απρόσιτες στους αντεπαναστάτες αλλά προσιτές στους αντάρτες. Οι αντάρτες (http://athens.indymedia.org/front.php3?lang=el&article_id=1087697) χρησιμοποιούσαν οποιοδήποτε μέσο ώστε να μετακινούνται γρήγορα και να φτάνουν ξεκούραστοι στο πεδίο της μάχης. Σε μια μάχη, ολόκληρος ο Μαχνοβίτικος στρατός, μαζί με τα άλογα και τα άρματα μεταφέρθηκαν με τρένο (βλέπε **video**-ντοκουμέντο <http://>

www.youtube.com/watch?v=H1aYxFTOkZQ), αιφνιδιάζοντας τους αντεπαναστάτες που διέσχισαν την απόσταση αυτή με τα πόδια και νικώντας τους κατά κράτος λόγω της φυσικής κατάστασης που είχαν.

Επίσης ο στρατός του Μάχνο (http://athens.indymedia.org/front.php3?lang=el&article_id=1087697) με τη βοήθεια των χωρικών και στρατιωτών του εχθρού που αυτομολούσαν (ο Μάχνο ήταν αρκετά αγαπητός από τον λαό), συγκέντρωνε πληροφορίες για τη δυναμική του εχθρικού στρατεύματος (βασική αρχή του πολέμου: κερδίζει αυτός που έχει τις περισσότερες πληροφορίες). Μεγαλύτερη στιγμή του αναρχικού ουκρανικού αναρχικού στρατού υπήρξε η μάχη του **Peregonovka** όπου οι Μαχνοβίτες συνέτριψαν τους λευκούς.

Όσο αφορά τώρα την Ισπανία (Τζολ, 1975) μεγάλες νίκες πέτυχαν οι αναρχικοί στην αρχή όταν οι φασίστες δεν ήταν τόσο καλά οργανωμένοι και ο ρόλος του αυθορμητισμού έπαιξε μεγάλη σημασία. Στα υπόλοιπα χρόνια του εμφυλίου οι αναρχικοί πολιτοφύλακες υπηρέτησαν στον λαϊκό στρατό υπό τις διαταγές μπολσεβίκων αξιωματικών. Έτσι οι αναρχικοί κατέπνιξαν την φασιστική εξέγερση στις Αστουρίες και στη Καταλονία (**μάχη της Βαρκελώνης**) στις αρχές του εμφυλίου. Σαν πιο εμβληματική μορφή των αναρχικών στην Ισπανία αναδείχτηκε από τα γεγονότα ο Ντουρούντι.

Στις αρχές Νοέμβρη του 1936, οι τέσσερις στρατιές του φράνκο, που αποτελούνταν κυρίως από Μαυριτανούς και άντρες της Λεγεώνας των Ξένων, επιτέθηκαν εναντίον της Μαδρίτης. Η μάχη άρχισε στις 8 Νοέμβρη. Ο στρατός του Φράνκο υποστηριζόταν από Γερμανικά και Ιταλικά βομβαρδιστικά. Στη Μαδρίτη οι κομμουνιστές ήταν σχετικά ισχυρότεροι σε σχέση με τη Βαρκελώνη. Ο Φράνκο είπε ότι θα προτιμούσε να καταστρέψει τη Μαδρίτη ολοκληρωτικά, παρά να την αφήσει στους "ΑΝΑΡΧΙΚΟΥΣ" (Τζολ, 1975). Από τις 16 Νοέμβρη και μετά, η Μαδρίτη βομβαρδιζόταν συνεχώς και είχε αποκοπεί από την υπόλοιπη Ισπανία. Σ' αυτή την απελπιστική κατάσταση, ο Ντουρρούτι αποφάσισε ν' αποσύρει από το μέτωπο της Αραγονίας 4000 μέλη της Ταξιαρχίας του, προκειμένου να βοηθήσει την Μαδρίτη. Η άφιξη του αναπτέρωσε φοβερά το ηθικό των πολιορκημένων κατοίκων της πόλης. Όμως, στις 20 Νοέμβρη, καθώς έβγαινε από ένα αυτοκίνητο, μια αδέσποτη σφαίρα τον έπληξε στο πίσω μέρος του κεφαλιού, σκοτώνοντας τον ακαριαία.

Το σημαντικό στον τρόπο σκέψης του Ντουρούντι ήταν ότι μπόρεσε μέσα στην ομίχλη εκείνου του πολέμου να δει καθαρά. Αν η Μαδρίτη έπεφτε θα έπεφτε και η Βαρκελώνη μετά. Ο Ντουρούντι επέλεξε πρώτα η νίκη και μετά την επανάσταση κάτι που δεν έβρισκε σύμφωνους όλους τους αναρχικούς στην Βαρκελώνη.

Επίσης δε θα πρέπει να παραβλέπεται και η συνεισφορά αναρχικών που επηρεασμένοι από τον Μπακουνισμό και τις εθνοτικές-απελευθερωτικές του τάσεις πολέμησαν ενάντια στις αυτοκρατορίες στα τέλη του 19ου αι. Είναι γνωστή η περιπέτεια του Μπακούνιν που με άλλους αναρχικούς προσπάθησαν να ξεκινήσουν εξέγερση στην Ιταλία με αποτυχημένο αποτέλεσμα. Όπως είναι γνωστή η συνεισφορά των Προυντονικών αναρχικών στην Παρισινή κομούνα.

Ο Αμιγκάρε Τσιπριάνι (<http://ngnm.vrahokipos.net/part01.html?start=5>) είναι μια άλλη περίπτωση αναρχικού που πολέμησε όπως ο Μπακούνιν στην πρώτη γραμμή (βλέπε για Μπακούνιν τη συμμετοχή του στην εξέγερση της Δρέσδης). Ο Τσιπριάνι δραστηριοποιήθηκε μάλιστα και στην Ελλάδα. Το 1862 στην διάρκεια της αντιοθωνικής εξέγερσης βρισκόταν στην Αθήνα, καταδιωκόμενος από την αυστριακή αστυνομία. Ο Τσιπριάνι συμμετείχε στα γεγονότα του 1862 από την πρώτη στιγμή. Μάλιστα, στην περιοχή της Καπνικαρέας, ύψωσε με άλλους οδοφράγματα, όπου κυμάτισε για πρώτη φορά στον «ελλαδικό» χώρο η κόκκινη σημαία. Μετά τα γεγονότα, ήρθε σε επαφή με τον αναρχικό Εμμανουήλ Δασούδογλου, αλλά συνελήφθη και απελάθηκε. Το 1868 πήγε στην Κρήτη και συμμετείχε στην εξέγερση εναντίον της τουρκικής εξουσίας. Έπειτα, πήγε στο Παρίσι όπου συνεργάστηκε με διάφορους αναρχικούς κύκλους καθώς και με μια αναρχική ομάδα που αποτελείτε κυρίως από Έλληνες και της οποίας η σημαντικότερη φυσιογνωμία ήταν ο Παύλος Αργυριάδης.

Κατά τη διάρκεια του Γάλλο-πρωσικού πολέμου του 1870 (<http://ngnm.vrahokipos.net/part01.html?start=5>), είχε πολεμήσει για την άμυνα του Παρισιού, ενώ το 1871 ήταν ένας από τους πρωτεργάτες της Παρισινής Κομμούνας. Όταν απελευθερώθηκε, δραστηριοποιήθηκε και πάλι στο αναρχικό κίνημα του Παρισιού.

Το 1897 βρέθηκε ξανά στην Ελλάδα, παίρνοντας μέρος ως εθελοντής στον ελληνοτουρκικό πόλεμο μαζί με άλλους Ιταλούς αναρχικούς (Νικόλα Μπαρμπάτο, Ρισιότι Γαριβάλδη, γιος του Γαριβάλδη, Αντόνιο Φράττι, Φερρουτσιο Τολομεί και Τσιουζέππε Εβανγκελίστι). Όσοι αναρχικοί επαναστάτες, κυρίως Ιταλοί, πολέμησαν ως εθελοντές στο Δομοκό και πιο πριν στην Κρήτη, το έκαναν γιατί πίστευαν (<http://ngnm.vrahokipos.net/part01.html?start=5>) ότι εκεί επικρατούσε λαϊκός ξεσηκωμός που μπορούσε να οδηγήσει όχι μόνο στην εθνική απελευθέρωση αλλά και στην ταξική (βλέπε Μπακούνιν και τις ιδέες του για εθνική απελευθέρωση). Οι αναρχικοί στην Ελλάδα είχαν διαφορετική θέση εκείνη την εποχή όπως οι σοσιαλιστές ειρηνιστές εκείνης της εποχής. Στην εξέγερση της Κρήτης το 1897, πήρε μέρος ένα σώμα Ιταλών αναρχικών και σοσιαλιστών (ομάδα του Μπερτέτι).

Αναφορά πρέπει να γίνει και στον στρατηγό της CNT τον Μερα ο οποίος πολέμησε στον ισπανικό εμφύλιο και είναι υπεύθυνος μαζί με το τάγμα του για τη συντριβή του σταλινομπολσεβίκικου πραξικοπήματος στη Μαδρίτη το 1939. Όταν ο Νέγκρου αρνήθηκε να παραδοθεί στον Φράνκο

κατόπιν διαταγής του Στάλιν ο Μέρα στήριξε τον δημοκρατικό στρατηγό Κασάντο και τον σοσιαλιστή Μπεστέρο σε ένα αντισταλινικό πραξικόπημα. Οι δυνάμεις του Μέρα ήταν ουσιαστικές στην επικράτηση του Κασάντο ενάντια στο στρατό που είχε σταλεί από τον Νέγκρου για να πατάξει το πραξικόπημα. Να τονίσω εδώ ότι ο Μέρα και η CNT δεν επιθυμούσαν την περαιτέρω συνέχιση του πολέμου για να αποφευχθεί η αιματοχυσία σε ένα πόλεμο που ήταν ήδη χαμένος. Αντίθετα ήταν προς το γεωπολιτικό συμφέρον του Στάλιν η συνέχιση της αντίδρασης στον Φράνκο καθώς ο 2ος παγκόσμιος πόλεμος μόλις ξεκινούσε και ήταν προς το συμφέρον της ΕΣΣΔ ένα μέτωπο ζωντανό δίπλα στην Ιταλία και την Γερμανία.

Πολλοί Ισπανοί αναρχικοί φυγάδες επίσης πολέμησαν στην Γαλλία στην **αντίσταση ενάντια στους Ναζί**. Στην Ιταλία αναρχικές ομάδες πολέμησαν στον αντιφασιστικό αγώνα στη Ιταλία στη διάρκεια του 2ου παγκοσμίου πολέμου.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Μετά τον 2ο παγκόσμιο πόλεμο το αναρχικό κίνημα υποχωρεί. Τα ισχυρά μαρξιστικά-λενινιστικά αντάρτικα χρηματοδοτούμενα από τον Στάλιν και τον Μάο κυριαρχούν παγκοσμίως. Την ιστορία την γράφουν οι νικητές. Η ιστορία των αναρχικών λοιπόν περνά στο περιθώριο. Η επιρροή των τελευταίων στη παγκόσμια γεωπολιτική και γεωστρατηγική μένει άγνωστη. Η άνοδος όμως αμεσοδημοκρατικών κινήματων στο Μεξικό επηρεασμένα από την Αναρχία, το κίνημα της αντιπαγκοσμιοποίησης και η διεθνής εξέγερση που ξεκινά τον Δεκέμβριο του 2008 από την Ελλάδα δείχνει ότι η επιρροή των αναρχικών κινήματων κάθε άλλο παρά έχει πεθάνει. Αντίθετα μέσα από παγκόσμια δίκτυα αλληλεγγύης και δράσης δείχνουν τα δόντια τους και τη διάθεση τους να επιβιώσουν.

Άλλωστε είναι αμφίβολο αν οι Ζαπατίστας κατάφεραν να επιβιώσουν χωρίς την διεθνή κινητοποίηση συμπαράστασης. Προφανώς οι σύγχρονοι διαμορφωτές της γεωπολιτικής σε παγκόσμιο επίπεδο (βλέπε ακαδημαϊκούς, υπουργεία εξωτερικών, αναλυτές, πανεπιστήμια, στρατιωτικούς κλπ) έχουν αναγκαστεί να εισάγουν ένα παίκτη ακόμα στο παγκόσμιο παιχνίδι εξουσίας και αυτός ο παίκτης αφορά τα μαζικά λαϊκά αντιεξουσιαστικά κινήματα και τη διεθνή τους διάσταση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Χάουαρντ Ζιν, "Από την Ιστορία στην Πράξη – Η δράση των πολιτών ως προϋπόθεση της δημοκρατίας", εκδόσεις ΑΙΩΡΑ

Ι. Θ. Μάζης, Γεωπολιτική: Η Θεωρία και η Πράξη, Παπαζήσης / ΕΛΙΑΜΕΠ, Αθήνα 2002

Κροποτκιν (2010), "Αλληλοβοήθεια", εκδόσεις Καστανιώτης

Κλαρσντ Π (1996), "Κοινωνία ενάντια στο κράτος"

<http://ngnm.vrahokipos.net/part01.html?start=5>

http://neakentrodexia.blogspot.com/2010/01/blog-post_10.html

<http://www.youtube.com/watch?v=H1aYxFTOkZQ>

http://athens.indymedia.org/front.php3?lang=el&article_id=1087697 Τζολ

(1975), "Αναρχικοί", εκδόσεις Επίκουρος http://www.marxist.com/History-old/russia_peasants.htm

Β. Μπιελάς και Α. Μπιελάς(2008) "Οι δρόμοι του Νεστορ Μαχνο", εκδόσεις Βαβυλωνία

ΧΙΟΥ ΤΟΜΑΣ(1992), "Η ιστορία του Ισπανικού Εμφυλίου Πολέμου", εκδόσεις Τολίδη

<http://anarchyarchives.blogspot.com/2009/09/cnt-confederacion-nacional-del-trabajo.html>

Αντόνιο Τέλεζ, "Σαμπατέ: Ένοπλος αγώνας στην Ισπανία 1945-1960", Διεθνής Βιβλιοθήκη Χόμπσπιαουμ

ZERO ARTISTIC MOVEMENT